

Værk, som nu staa, og hvorom man kan sige, at en senere Slægt har handlet i Fædrenes Aand paa den Maade, at den har fuldendt Værket netop ud fra den Idé, som laa til Grund for det fra den første Begyndelse. Andre Eksempler fra lignende Byggeforetagender har man omkring i andre Lande, hvor et tidligere Slægtled har efterladt en gotisk Domkirke uden de høje Taarne. Af dem staaar der mange. Notre Dame Kirken i Paris, Domkirken i Reims og mange andre. Det er ligeledes en ganske naturlig Ting, som ingen vil kritisere, at Samfundet eller den Slægt, der lever nu om Stunder, griber ind og rejser de Taarne, som uomtvisteligt have hørt med til Bygningernes oprindelige Plan, men som de tidligere Slægter ikke have evnet at rejse. Det er det, man har gjort i Ulm og ved Domkirken i Regensburg og sikkert ved mange andre gotiske Kirker i nyere Tid. Det eneste Sted herhjemme eller i vor Nærhed, hvor jeg ved, at man har gjort det, er ved den taarnløse Slesvig Domkirke, som i den danske Tid har faaet Lov til at staa saaledes, som den er frembragt i Middelalderen, men som Tyskerne ikke have kunnet lade staa, og hvorpaa de for en halv Snes Aar siden havde rejst et Taarn, et gruligt Monstrum efter de flestes Mening, der ser ud til at være lavet i en Sukkerbagerforretning og ikke af en Arkitekt. Det er et Eksempel paa at fuldføre et Værk, som Fædrene ikke have faaet gjort færdigt. Men de fleste Danske, der se dette Taarn paa Slesvig Domkirke, ville være enige i, at det er et yderst uheldigt Forsøg, der er gjort.

Det tredje Tilfælde, hvor man er forpligtet eller i hvert Fald berettiget til at gribe ind i et Fortidsmindesmærke, er, hvor det er blevet saaledes ombygget og omkalfatret, at det oprindelige Mindesmærke helt er blevet skjult, er blevet overklisret eller tildækket, saaledes at man ikke længere kan se det, der oprindeligt stod. I saadanne Tilfælde har man to Mindesmærker staaende, nemlig et, der er rejst af Forfædrene i en bestemt Skikkelse, og som i Virkeligheden staaar endnu, men man kan bare ikke faa det at se, fordi senere Slægter have overklisret og omkalfatret det med et andet, saa den oprindelige Bygning er bleven skjult. Der maa Nutiden naturligvis have Ret til at vælge mellem de to Ting: det, der kan ses, den ydre Paaklistring, og det, der er indeni, det oprindelige Monument. Og skønner man, at det oprindelige er det værdifuldeste, og i de fleste Tilfælde gør

man det, saa er det den simpleste Pligt overfor Forfædrene at skrælle den ydre Stads af, for at det Mindesmærke, man hidtil ikke har kunnet se, kan komme til at staa, som den Slægt har villet det, der har bygget det. Herhjemme vil denne Overklistring og Omkalfatring have vist sig, navnlig ved nogle af de gamle Klosterbygninger, der ere blevne bevarede til Nutiden, f. Eks. det gamle Karmeliterkloster i Helsingør og Helligaandshospitalet i Aalborg, der nu senere er restaureret paa en smuk Maade, og de staa som de eneste anskuelige Billeder, vi have fra Middelalderens Klosterliv. (Afbyrdelse: Randers Kloster). Ja vel, men der er ogsaa et i Aalborg. Saaledes, som jeg nu har skildret Forholdet, vil det meget ofte være Tilfældet med den indre Dekoration af vore gamle Kirker. Set. Knuds Kirke i Odense var indtil for 40 Aar siden belemret med en hel Mængde lukkede Stole, som den fine Del af Byens Borgerskab i sin Tid havde indrettet for at sidde i under Gudstjenesten. Det var naturligvis en Velgerning mod dette gamle Bygningsværk at fjerne de lukkede Stole og at skrælle den Overkalkning af, som Kirken havde faaet i en fattig Tid, og gengive den det gamle Udseende. Det var let at gøre det, fordi alle Motiverne, alle Momenterne, vare til Stede dertil.

Men i alle disse Tilfælde, hvor man saaledes synes at kunne sige, at Samfundet er forpligtet og i hvert Fald berettiget til at gribe ind overfor Fortidens Mindesmærker, er det fælles dog dette, at det, man søger at fremstille, at bevare, er det oprindelige. Man søger at fjerne alt det, der er kommet til, og som skjuler, dækker, tilhyller det oprindelige. Det er det oprindelige, det, som var ment med Bygningen fra først af, man vil have frem, det, som Fædrene enten selv have skabt eller have villet skabe, og som man saa fuldender nu om Stunder i deres Aand. Men udenfor disse tre Tilfælde, forekommer det mig, hører ikke blot Forpligtelsen, men ogsaa Berettigelsen op. En Tilbygning til et gammelt Mindesmærke, der træder saaledes frem, at den ikke skjuler Mindesmærket, ikke dækker dets oprindelige Udseende og tillige har Værdi som selvstændigt Mindesmærke eller Kunstværk, har man slet ikke Ret til at fjerne. Jeg mindes, at der var en Strid, da Restaureringen af Ribe Domkirke skulde begynde, om, hvorvidt man skulde beholde de to ydre, lave Sideskibe i Spidsbuestil, eller hvorvidt man skulde fjerne dem og lade Kirken træde frem igen som et rent romansk Kunstværk.